

Sidste jul så jeg tilfældigt i et legetøjskatalog, at det specielle danske matador-spil med det runde spillefelt og dampskibsselskaberne var blevet udskiftet med det traditionelle amerikanske monopoly-spil med firkantet spillebræt og jernbanestationer. Jeg blev naturligvis fornærmet over denne amerikanisering, men efter nærmere eftertanke er det jo egentlig en selvfølgelighed. Nu ville det være noget nær falsk varebetegnelse at sælge spillet under navnet Matador, for i de fleste menneskers bevidsthed er Matador den populære TV-serie og ikke det kapitalistiske brætspil.

Matador er noget ganske enestående inden for dansk TV. Skønt den naturligvis har sine forløbere, kan den med rimelighed hævdes at være den første rigtige danske TV-serie. Hermed menes, at den i modsætning til alle tidligere danske forsøg i den genre samtidigt opfylder alle de krav, man kan stille: det er en ægte serie og består således ikke af en samling selvstændige episoder, der blot kædes sammen af et gennemgående persongalleri (jvf. »Huset på Christianshavn«), den er helt dansk produceret (jvf. »Halstørklædet«), den bygger ikke på et litterært forlæg (jvf. »Fiskerne« og »Livsens Ondskab«), den har en anseelig længde – i alt 24 episoder, og endelig er den, som mange af de bedste TV-serier, national, i og med at den i handling og milieu er udpræget dansk.

»Matador« har da også i høj grad fået det danske TV-publikums bevågenhed og har sågar opnået den højeste udmærkelse et TV-program kan opnå her i landet, nemlig ikke

KORS

Ul S. Jørgensen

MATADOR

BÆKKS

DORER

blot at blive sendt i, hvad man i U.S.A. kalder *prime television time* (gerne forbeholdt reklamer), men at få sin 24. og sidste episode programsat i vores aller helligste prime television time, nemlig om aftenen 2. juledag. Hermed ligestilles den altså med de legendariske danske superproduktioner som »En nat i Venedig«, »Pinafore« og »Flagermusen«.

Jeg skal i det følgende prøve at gøre rede for, hvorfor Matador er blevet den overdådige succes, den faktisk er – såvel hos publikum som hos kritikere. Men først vil jeg gerne, mens de afsluttende seks episoder vises, gøre status over folk og fæ i Korsbæk.

(Det har været overordentlig vanskeligt at indsamle disse oplysninger, så læseren bedes se mildt på eventuelle unøjagtigheder og mangler).

KORSBÆKS BLÅ BOG

Andersen, Frederik. F. ca. 1872, g. ca. 1900 med unavngiven hustru. Enkemand ca. 1935. Uddannet lærer. Underviser indtil 1939 på frk. Mikkelsens latinskole. Afskediges fordi han påstås at forfølge Daniel Skjern. Søger i 1939 stilling som organist ved Korsbæk kirke, men vrages til fordel for Elisabeth Friis. Madkæreste med Violet Vinter i 1939, da han erfarer, at denne har arvet Swann. Smides ud af Violet Vinter, da denne er blevet bedstemor og har fået andre interesser. Fra 1942 madkæreste med Misse Møhge, da han hører om dennes arv. F.A. er

Helge Kjærulff-Schmidt som lærer Andersen sammen med Karin Nellemose som Misse Møhge. Derunder Sonja Oppenhagen og Preben Mahrt som henholdsvis Vicky og Albert Arnesen.

en pertentlig, vindskeblig og kræsen herre. Er f.eks. utilbøjelig til at spise kogt fars og lider under krigen hårdt p.g.a. erstatningsproduktet Ramona samt manglen på nye skjorter.

Arnesen, Albert. F. ca. 1875. Nevø af fru Fernando Møhge, g. ca. 1927 med Vicky Hackel, d. 1931. Indehaver af Damernes Magasin. Indgår i 1931 kompagniskab med sin førstemand Swann. Udkonkurreres totalt af Mads Skjerns Tøjhuset og sælger sin forretning til denne. Tager sig selv af dage med gas i 1931.

Arnesen, Vicky. F. ca. 1908. Datter af oberst Hackel, g. ca. 1927 med den langt ældre Albert Arnesen, indehaveren af Damernes Magasin. Ægteskabet er ulykkeligt, og V.A. trøster sig med sin pekingeser Daisy og københavnsk studenterungdom. Flytter efter Arnesens død i 1931 meget mod sin fars vilje til København. Ernærer sig indtil 1936 som skuespillerinde i et omrejsende teater. Spiller i 1936 i Korsbæk og genforenes med sin far ved dr. Hansens mellemkomst. Træffer hos Oluf Larsen den tyske forfatter og flygtning Herbert Schmidt og forelsker sig dybt, hvilket gengældes. Seminarieuddannet 1936-39. Ansat som sproglærerinde på frk. Mikkelsens latinskole i 1939 og genforenet med Herbert Schmidt, der i perioden 1937-39 deltager i den spanske borgerkrig.

Boldt, fornavn ukendt. F. ca. 1907. Tjener på Jernbanehotellet. Har i 1931 en kortvarig affære med Agnes, H. C. Varnæs' stuepige og barneplejerske. Løber fra sit ansvar, da Agnes tror, hun er gravid, og får i den anledning prygl af Lauritz Jensen. Under krigen er B. en ivrig sortbørshandler omend kun med rationeringsmærker, som han altid har på lager.

Christensen, Poul. F. ca. 1909. Bankassistenten i Omegnsbanken. Går til baller og i biografen med Ulla Jakobsen og – på dennes initiativ – med Iben Skjern, hans direktørs hustru. Fra ca. 1942 medlem af modstandsbevægelsen i dr. Hansen og Elisabeth Friis' gruppe.

Per Pallesen som Boldt.

Ulla Henningsen og Christian Steffensen som Iben Skjern og bankassistent Poul Christensen.

Daisy. F. ca. 1927. Pekingeser ejet af Vicky Arnesen, d. ca. 1938. Følger sin ejer på dennes skuespillerkarriere. Vender med sin ejer tilbage til Korsbæk i 1936. Bliver syg af at spise teatersminke og kureres af Oluf Larsen og er dermed indirekte årsag til, at Vicky træffer Herbert.

»Fede« (rigtige navn: **Frede Hansen**). F. ca. 1900, g. ca. 1925. Børn? Uddannet maler. Stavgæst på Jernbanehotellet sammen med Lauritz Jensen og Oluf Larsen. Bliver dog sjældent længe, da han skal hjem at spise til middag. Erfarer i 1933 at han formodentlig er uægte søn af Fernando Møhge og får dette bekræftet ved fru F. Møhges død i 1942, da han arver 500 kr. Lider hårdt under krigen p.g.a. rationeringen.

»Fede«, fru (rigtige navn: **Marie Hansen**). F. ca. 1905, g. med Fede ca. 1925. Ansat som strømpeopmaskerske hos Agnes Jensen ca. 1940.

Kirsten Hansen Møller og Benny Hansen som ægteparret »Fede«.

Helle Virkner som Elisabeth Friis.

Friis, Elisabeth. F. ca. 1900. Søster til Maud Varnæs. Musikuddannet. Fungerer indtil 1931 som ansvarshavende husholderske i det varnæske hjem. Træffer i 1931 Kristen Skjern, med hvem hun har en problemfyldt affære indtil dennes giftemål med Iben Skjold-Hansen i 1937. Flytter i 1931 til egen lejlighed og ernærer sig som spillelærerinde. Udtaler sig i 1935 offentligt positivt om abort, hvilket får uheldige konsekvenser for hendes virksomhed som spillelærerinde. Forsøger forgæves i nytåret 1936-37 at overtale Kristen til at rejse til Kolding og gifte

sig med hende, for at undgå stridighederne mellem familierne Skjern og Varnæs. Har efter 1937 et nært venskab med både Kristen og dr. Hansen. Tager afstand fra det uniformerede Konservativ Ungdom, hvoraf hendes yngre bror Gustav er medlem. Bliver i 1939 organist ved Korsbæk kirke. Tager tidligt afstand fra nazismen i Tyskland og er blandt de første aktive modstandsfolk i Korsbæk. Medansvarlig for saboteringen af Skjold-Hansens garageanlæg i H. C. Varnæs' baghave i 1943. Danner under dække af en musikalsk trio en modstandsgruppe sammen med dr. Hansen og Kristen. E.F. er en højt begavet og talentfuld kvinde med selvstændige meninger. Hun er højt respekteret – faktisk elsket – af alle, der kender hende vel. Dog har hun svært ved at analysere og administrere sit eget følelsesliv.

Friis, Gustav. F. ca. 1911. Yngre bror til Maud Varnæs og Elizabeth Friis. Ivrigt og aktivt medlem af K.U. Deltager i 1935 i en march i Korsbæk og kommer til skade i kamp med kommunister. Deltager i 1937 i gadekampe på Blågårds Plads og arresteres for at have slået en kommunist i hovedet med en cykelpumpe.

Susse Wold som Birgitte Graa

Grå, Birgitte. F. ca. 1908. Datter af direktør Grå, storaktionær i Grås klædefabrikker i København. Ses første gang i Korsbæk i 1931 i egenskab af Jørgen Varnæs' elskerinde. Sendes af H. C. Varnæs til Amerika på Queen Mary i 1932, for at få hende væk fra Jørgen Varnæs. Vender i 1934 tilbage til Korsbæk sammen med Jørgen Varnæs og indlogeres for en tid i det varnæske hjem. Har ved denne lejlighed også en kort affære med kunstmaleren Ernst Nyborg. Hendes affære med Jørgen Varnæs, som hun ganske har i sit garn, fortsætter med afbrydelser, og hun er således anledning til, at Jørgen Varnæs mister sit arbejde som administrator for Grås klædefabrikker, idet han til Mads Skjerns irritation i utide tager på juleferie til Schweiz for at besøge B.G. B.G. er en charmerende, letlevende rigmandsdatter, der synes at skulle blive Jørgen Varnæs' skæbne på godt og ondt.

Gudrun, efternavn ukendt. F. ca. 1916. Stuepige hos Mads Skjern. Fra 1939 på Ingeborgs foranledning uddannet i Skjerns Magasin.

Anne Jensen som Gudrun.

Ove Sprogø som Dr. Hansen og Bjørn Watt-Boolsen som Oberst Hackel.

Hackel, fornavn ukendt. F. ca. 1877. Sekondløjtnant ca. 1897. G. ca. 1907 med unavngiven hustru. Et barn, Vicky, f. ca. 1908. Oberst ca. 1919 og øverstkommanderende for garnisonen i Korsbæk. Enkemand ca. 1919. D. 1939. Oberst Hackel lider af dårligt hjerte og for højt blodtryk dels p.g.a. umådeholdent forbrug af spiritus og dels p.g.a. militært temperament. En nær ven af sin læge og fuldstændige modsætning, dr. Hansen. Den umiddelbare årsag til H.s død i 1939 er general Priors udnævnelse til øverstbefalende for den danske hær.

Hansen, Agnete. F. ca. 1917. G. 1939 med Arnold Vinter. Børn: se Arnold Vinter. Uddannet damefrisør. Forføres af og efterstræber i perioden 1934-39 Arnold Vinter. Gravid

Lene Brøndum og Esper Hagen som Agnete Hansen og Arnold Vinter.

med Arnold i 1939. Går amok i Skjerns Magasin efter at være blevet svigtet af Arnold. Hjælpes af Ingeborg Skjern til at blive gift med Arnold.

Hansen, Louis. F. Ca. 1890 på Fyn. Cand.med. ca. 1906. H. har haft et ulykkeligt kærlighedsliv i sin ungdom og er indtil 1937 en smule resigneret. Fra 1937 blusser et varmt venskab med Elisabeth Friis op. H. er forelsket i Elisabeth, som dog ikke fuldt ud gengælder hans følelser. H. er blandt de første aktive modstandsfolk i Korsbæk og danner sammen med Elisabeth og senere Kristen Skjern en modstandsgruppe under dække af en musikalsk trio. H. er medansvarlig for sabotagen af Skjold-Hansens garageanlæg i H. C. Varnæs' baghave i 1943 og arrangerer i 1942 et møde mellem Agnes Jensen og hendes mand Lauritz Jensen, der er gået under jorden. H. opfatter sig selv som en samfundets tjener og er sine venners ven og en omsorgsfuld læge for sine patienter, der omfatter oberst Hackel, Axel Jensen og tit og ofte Maud Varnæs.

Holger, efternavn ukendt. F. ca. 1903. G. med Ingeborg Larsen ca. 1924. Skilt efter at have forladt sin hustru i 1925. Barn: se Ellen Skjern. Vender tilbage til Korsbæk i 1932 og tager job som lagerarbejder. Opsøger Ingeborg og Ellen og sendes bort efter bestikelse fra både Oluf Larsen og Mads Skjern. Kortvarigt ophold i Kanada. Vender igen tilbage til Korsbæk i 1935 som medlem af DNSAP. Vender endnu engang tilbage til Korsbæk i 1941 som medlem af SS regiment Nordland og forsøger at forære Ellen et fotografi af sig selv i uniform, hvilket forhindres, da Ellen er sendt til Skagen. Død ved Stalingrad i 1942.

John Martinus som Holger.

Elin Reimer som Laura og Christiane Rohde som frk. Hollenberg.

Hollenberg, fornavn ukendt. F. ca. 1919. Stuepige hos H. C. Varnæs i 1939-43. Er af

den nye type, der tiltales med efternavn og tager sig friheder så som overdreven brug af telefonen. Fåmælt, og ytrer sig oftest med dybsindigheder som: »Av, min arm!«, og »Ja, ja«. Feltmadras for den tyske soldat, der holder vagt i Varnæs' baghave efter sabotagen af garageanlægget. Stikker af i 1943 medbringende to lagner, hvoraf kan sys en cotton coat.

Jakobsen, Ulla. F. ca. 1912. Niece til Violet Vinter. Bankassistent i Korsbæk Bank. Indleder i 1933 en affære med sin direktør H. C. Varnæs. Flytter i 1935 til Omegnsbanken grundet på dårlige nerver over affæren med H. C. Varnæs. Bliver i 1936 gravid med H. C. Varnæs og får en abort arrangeret af denne. Danser for på Violet Vinters danseskole sammen med Arnold. Går fra 1938 somme tider ud med sin kollega Poul Christensen.

Karen Lise Mynter som Ulla Jacobsen og Holger Juul Hansen som bankdirektør Varnæs.

Kurt Ravn som »Røde« og Kirsten Olesen som Agnes sammen med Kirsten Hansen Møller som fru »Fede«.

Jensen, Agnes. F. ca. 1912. G. 1935 med Lauritz Jensen. Børn: se under Lauritz Jensen. Stue- og barnepige hos H. C. Varnæs i perioden 1929-35. Har i 1931 en affære med tjener Boldt. Gift 1935 med Lauritz Jensen og medlem af Kvindeligt Husarbejderforbund. Hjemmegående husmoder med bibjod som opvarterske ved diverse familiefester

som f.eks. Ellen Skjerns konfirmation. Starter til sin mands irritation hjemmeindustri som strømpeopmaskerske i 1939. Er bedrøvet over afskeden med sin mand i 1941, specielt da hun ikke når at sige farvel til ham, og da ægteskabet har haltet siden sønnen Aksel faldt i branddammen. Indmelder i 1942 sine sønner Aksel og Knud i frk. Mikkelsens latinskole. Agnes er en afholdt, arbejdsom, stræbsom og respekteret kvinde med yderst traditionelle synspunkter.

Jensen, Aksel. F. 1935 som ældste søn af Lauritz og Agnes Jensen. Falder i 1939 i branddammen og er lige ved at drukne. Indmeldes i 1942 i frk. Mikkelsens latinskole.

Jensen, Knud. F. ca. 1937 som anden søn af Lauritz og Agnes Jensen. Indmeldes i 1942 i frk. Mikkelsens latinskole.

hotellet sammen med Oluf Larsen og Fede. Afstraffer i 1931 tjener Boldt, da denne har forført Agnes, som tror sig gravid. Gift med Agnes på Korsbæk rådhus i 1935. Skal samtidigt indtelefonere en artikel om Staunings forræderi til et kommunistisk tidsskrift og er nær ved at komme for sent til sit eget bryllup. Flytter ind i ejendom ejet af Katrine Larsen og giver midlertidigt husly til den tyske flygtning og forfatter Herbert Schmidt. Ønsker i 1937 sammen med Herbert Schmidt at slutte sig til den internationale brigade i Spanien, men ombestemmer sig i sidste øjeblik. Har p.g.a. partipolitisk venstreorienterede men familiepolitisk højreorienterede synspunkter svært ved at forene partiarbejde og ægteskab. Er således skyld i at hans ældste søn, Aksel, er druknedøden nær i 1939. Forbliver ved Hitler og Stalins ikke-angrebspagt Moskva-tro og bliver derved uenig med sin ven Herbert Schmidt. Må i 1941 gå under jorden, først hos Oluf Larsen og senere i København som chauffør ved Grås klædefabrikker under navnet Leif Jørgensen. Besøger i 1942 igen

Vera Gebuhr som Frk. Jørgensen og Malene Schwartz som fru Varnæs.

Korsbæk og træffer igen sin hustru Agnes på Korsbæk sygehus ved dr. Hansens hjælp. Er utilfreds med at hans kone indmelder deres børn i privatskole. L.J. er et godt og idealistisk, men noget umodent menneske.

Jørgensen, fornavn ukendt. F. ca. 1895. Ekspeditrice i Damernes Magasin og forelsket i indehaveren, A. Arnesen, og yderst fortrønet over dennes ægteskab med Vicky. Forlader i 1932 efter Arnesens konkurs og selvmord Korsbæk for at finde arbejde i Haslev, hvor hendes søster bor. Vender i 1936 tilbage til Korsbæk – iflg. egen oplysning på ferie, men i virkeligheden som arbejdsløs. Arbejder en tid som opvaskerske på Jernbanehotellet. Er dernæst fra 1936 til januar 1937 ansat hos H. C. Varnæs som administrator af husholdningen og selskabsdame. Afskediget efter skænderi med Laura. Fra 1939 agent i Spirella korsetter. Frk. Jørgensen har svært ved at finde sin plads på samfundets rangstige, og afslører således, mens hun er i tjeneste hos H. C. Varnæs, at denne engang har gjort Ulla Jakobsen gravid.

Jensen, Lauritz, øgenavn Røde. F. ca. 1907. G. 1935 med Agnes. Børn: Aksel, f. 1935, og Knud, f. ca. 1937. Ansat ved D.S.B. og arbejder på Korsbæk station. Kommunist; får i 1930 ved et tilfælde fat i Jørgen Varnæs' manuskript, da denne skal tale i Konservativ Vælgerforening, og får saboteret mødet. Spiser ofte frokost på Jernbane-

Kvik, I. F. ca. 1928. Foxterrier ejet af Oluf Larsen. D. 1942. I sin fremskredne alderdom lærer K. at spise pølser eller frikadeller, der betegnes »danske«, og at undlade at spise pølser eller frikadeller, der betegnes »ty-sker«.

Kvik, II. F. ca. 1942. Foxterrier foræret af Daniel Skjern til Oluf Larsen i 1942.

Lamborg, Mogens. F. ca. 1921. Søn af entreprenør Lamborg, der er medlem af Dansk-Tysk Forening og hovedentreprenør ved opførelsen af befæstningsværkerne ved vestkysten. Stud.polyt. Gift med Ellen Skjern i 1943 efter at have truffet hende på Skagen.

Larsen, Katrine. F. ca. 1883. G. ca. 1904 med grisehandler Oluf Larsen. Et barn: se under Ingeborg Skjern. K.L. er en dygtig husmoder af den landlige type og administrerer også den larsenske økonomi. K.L. er en stor støtte og en dygtig rådgiver for sin mand. I sin holdning til politik, værnemagt og provst Meyer er hun enig med sin mand, men udtaler sig mere diplomatisk. K.L. finansierer med et anseligt beløb sin svigersøn Mads Skjerns køb af Baron von Rydtgers aktier i Grås klædefabrikker. Får i 1941 sin svigersøn til, noget mod hans vilje, at bringe den efterlyste Lauritz Jensen til København og ansætte ham på Grås klædefabrikker. Holder sin mand med god landlig kost under dennes arrestophold i 1943. K.L. er højt værdsat af sin mand og øvrige familie.

Larsen, Oluf. F. ca. 1880. G. ca. 1904 med Katrine. Et barn: se Ingeborg Skjern. O.L. ernærer sig som grisehandler og synes at have en god forretning. Han er bosat på et husmandssted uden for Korsbæk. Tilbringer markedsdagen i Korsbæk og spiser frokost på Jernbanehotellet, hvor han er meget populær blandt vennerne Lauritz Jensen og Fede. Tager i 1929 som den eneste vel imod Mads Skjern, hans senere svigersøn, og hjælper ham i gang. Bestikker sin forhenværende svigersøn Holger med 5000 kr., da denne i 1932 vender tilbage til Korsbæk. Tager tidligt afstand fra Europas diktatorer Hitler, Mussolini og Stalin samt den danske DNSAP-leder Fritz Clausen og den indre-missionske provst Meyer, som har nægtet at vie hans fraskilte datter, og dekorerer sit gammeldags lokum med billeder af dem. Låner hver måned den tyske forfatter og flygtning, Herbert Schmidt, 100 kr., så denne ikke tilbagesendes af fremmedpolitiet, og giver ham i 1935, og igen efter dennes hjemkomst fra Spanien i 1939, husly. Flytter efter 9. april 1940 Hitlers billede til undersiden af lokumslåget. Deprimeres dybt da hans foxterrier Kvik dør i 1942, men får snart en ny af sin datters stedsøn Daniel. Tages i 1943 af værnemagten og idømmes 30 dages fængsel, da tyske soldater har benyttet hans lokum. Skønt O.L. ikke deltager aktivt i modstandsbevægelsen, bliver hans husmandssted et samlingssted og lager for Korsbæks modstandsgruppe. Kommunisten Lauritz Jensen og den jødiske bankkasserer Stein går under jorden der, inden de viderebefordres. O.L. er takket være sin økonomi-

Buster Larsen
som Oluf Larsen
sammen med
Kvik.

Hardy Rafn og
Tove Maës som
ægteparret Lund.

Lily Broberg som Katrine Larsen.

ske styrke, sit vid og sin retskaffenhed respekteret af Korsbæks borgere. Han frygter hverken Gud, Djævelen, værnemagten eller provst Meyer – men handler dog sjældent uden at have rådspurgt sin hustru Katrine.

Lund, Lilli. F. ca. 1895. G. ca. 1912 med Gotfred Lund. Aldeles uvidende om sin mands uhæderlighed og underslæb. Loves efter Lunds flugt økonomisk sikkerhed af advokat Skjold-Hansen, såfremt hun kan fremskaffe notatet fra Fernando Møhges testamente, men lades i stikken af Skjold-Hansen, da hun får notatet, da dette ikke længere er af interesse, idet Iben Skjold-Hansen har giftet sig ind i familien Skjern.

Lund, Godtfred. F. ca. 1890. G. ca. 1902 med fru Lund. Har voksne børn, der studerer i København. L. er byrådssekretær i Kors-

bæk. Han har en yderst dårlig økonomi og tilnærmedes derfor i 1933 af Mads Skjern, der hjælper ham økonomisk for at få ham til at stjæle notatet i Fernando Møhges testamente om, at Fernando Møhges grund skal anvendes til et parkanlæg, så Mads Skjern kan opføre sin fabrik på grunden. Generes kraftigt af advokat Skjold-Hansen, der er på sporet af denne svindelaffære, og flygter til Brasilien medbringende 88.000 kr. af Korsbæks kasse samt en chokoladebutiksindehavereske og notatet. Sender senere notatet til sin hustru.

Matador. Seriens titel. Det danske navn på det amerikanske brætspil Monopoly, der i 1930 opfandt af Charles B. Darrow. Ordet matador er spansk og betyder dræber. Det er således betegnelsen på den tyrefægter, der dræber tyren.

Mikkelsen, fornavn ukendt. F. ca. 1875. Bestyrerinde og ejer af privatskole i Korsbæk. Vægrer sig i 1930 ved at indskrive Ellen Skjern på sin skole, da dennes mor er fraskilt og er således den direkte årsag til, at Mads Skjern gifter sig med Ingeborg. Vil i 1938 have lærer Andersen ansat som organist ved Korsbæk kirke, men tvinges af Mads Skjern til at acceptere Elisabeth Friis som organist, afskedige lærer Andersen fra skolen og ansætte Vicky Arnesen i stedet. Indskriver i 1942 Aksel og Knud Jensen på sin skole efter anbefaling fra H. C. Varnæs.

Hanne Løye som skolebestyrer frk. Mikkelsen.

Møhge, Fru Fernando, fornavn ukendt. F. 1843. G. ca. 1865 med Fernando Møhge. Et barn: »Misse«. F. ca. 1871. Enke ca. 1910. D. 1943. Dødsårsag: uoverensstemmelse med besættelsesmagten. Kommer i centrum i 1933, idet hendes 100-års fødselsdag fejres ved en fejltagelse, da hun har forvekslet sin egen dåbsattest med sin mands. Efter modtagelse af lykønskningstelegram fra Kongen vælger man dog at overse denne misforståelse. Skal efter sigende have redet på en officers skuldre ved Fredericias befrielse i 1849 – hvilket er en af årsagerne til, at misforståelsen med 100-års dagen opdages. Har trods sin fremskredne senilitet en vis erindring om notatet i Fernando Møhges testamente, en glubende appetit og stor magt over sin aldrende ugifte datter.

Møhge, fornavn ukendt, øgenavn Misse. F. ca. 1871. Datter af Fernando Møhge og frue. Har tilbragt det meste af sit liv med at passe sin efterhånden senile mor indtil dennes død. Beordres 9. april 1940 til at begrave familiens sølvtøj i den varnæske have, hvilket dog forhindres af Elisabeth Friis. Kapres efter sin mors død, da hun har modtaget arven efter denne, af lærer Frederik Andersen som madkæreste.

Nyborg, Ernst. F. ca. 1895. Tegnelærer og i ca. 1920 betaget af sin elev Maud Friis. Kommer som berømt kunstmaler i 1934 til Korsbæk i anledning af en udstilling af hans malerier arrangeret af Baron von Rydtger. Træffer igen Maud og betages af hende. Forsøger på at forføre hende, men vælger i stedet at muntre sig med Birgitte Grå, en af hans mange veninder. E.N. lever et boheme-liv med mange og hyppige elskerinder. Han holder også af at mænge sig med folket og inviterer således Jensens, Larsens og Fedes med til sin udstilling. E.N. maler i 1934 et portræt af Korsbæks konservative borgmester.

Rydtger, fru Baronesse von, fornavn ukendt. F. ca. 1895. G. ca. 1920 med Baron von Rydtger. Gør sig bemærket ved at være blandt de første kunder, der skifter fra Dammernes Magasin til Tøjhuset allerede i 1930. Fører et meget tilbagetrukket liv og synes at leve i et ret åbent ægteskab.

Ghita Nørby som Ingeborg Skjern og Bendt Rothe som Baron von Rydtger.

Rydtger, Baron von, fornavn ukendt. F. ca. 1890. G. ca. 1920 med fru Baronesse von Rydtger. Arrangerer i 1934 en udstilling af kunstmaleren Ernst Nyborgs malerier. Sælger i 1938 sine aktier i Grås klædefabrikker til Mads Skjern. Deprimeres p.g.a. sin tyske afstamning dybt over besættelsen og søger trøst og forståelse hos Ingeborg Skjern, som han agter højt. Inviterer i sommeren 1942 Ellen Skjern til Skagen, så hun kan undgå at møde sin far Holger, der gør tjeneste i SS.

Schmidt, Herbert. F. ca. 1906 i Tyskland. Kommunist og forfatter. Kommer i 1935 p.g.a. Hitlers magtovertagelse til Korsbæk og bor hos Lauritz og Agnes Jensen. Forærer i 1935 Agnes en barnevogn, da hun skal nedkomme. Flytter efter Agnes' barsel til grise-

handler Oluf Larsens husmandssted, hvor han træffer Vicky Arnesen, hvem han straks forelsker sig i. Deltager 1937-39 i den spanske borgerkrig på republikansk side og vender desillusioneret hjem og genforenes med Vicky. Skriver skuespil om borgerkrigen, som skal sættes op i København. Premierer aflyses p.g.a. 9. april 1940, og H.S. flygter til Sverige. H.S. er yderst afholdt og højt respekteret blandt sine få venner i Korsbæk p.g.a. sin klogskab og menneskekærlighed.

Skjern (Andersen), Anna. F. ca. 1895 på Skjernegnen. Søster til Mads og Kristen Skjern. A. er indremissionsk og tager til møde i Haslev, da hun i 1939 i anledning af Ellen Skjerns konfirmation besøger Korsbæk. Er utilfreds med, at der ved konfirmationen dances og drikkes spiritus – og er i det hele taget utilfreds med Mads Skjerns syndig levned. Vises på porten af Mads og Daniel Skjern, fordi hun kalder Ingeborg »en skøge«. Overnatter i stedet hos Kristen Skjern – i dobbeltseng med Iben.

Skjern (Andersen), Daniel. F. ca. 1925. Søn af Mads Skjern og unavngiven indremissionsk hustru. Indmeldt i frk. Mikkelsens latinskole 1930, men klarer sig middelmådigt til dårligt delvis fordi han forfølges af lærer Frederik Andersen. Realeksamen ca. 1939 og dernæst i manufaktur-lære i Hillerød. Viser tidligt talent for design og kreerer en kjole til Iben Skjern og finder i de første

Karen Berg som Fru fernando Møhge.

krigsår på at omsy automobilplaiden til damebukser og nederdele. Kærlig og loyal over for sin stedmor og dennes forældre. Forærer Oluf Larsen Kvik II i 1942. Hjælper i 1943 kasserer Stein med at flygte fra besættelsesmagten.

Skjern (Andersen), Ellen. F. ca. 1925. Datter af Ingeborg og Holger. Fra ca. 1925 til 1930 opdraget hos sine bedsteforældre Katrine og Oluf Larsen. Indmeldt på frk. Mikkelsens latinskole i 1931. Konfirmeret i 1939. Tilbringer sommeren 1942 hos Baron von Rydtger på Skagen for at undgå at træffe sin far Holger. Møder der stud.polyt. Mogens Lamborg, som hun forlover sig med, skønt hun har sværmet for Ulrik Varnæs. Gift med Mogens Lamborg 29. august 1943.

Paul Hüttel som Herbert Schmidt.

Ulla Henningsen og Jesper Langberg som Iben og Kristen Skjern.

Malene Schwartz og Morten Grunwald som Maude og Ernst Nyborg.

Skjern (Andersen), Erik. F. 1932 som første søn af Mads og Ingeborg Skjern.

Skjern (Andersen), Iben. F. ca. 1914. Datter af advokat Skjold-Hansen og fru Musse. Opholder sig i perioden 1933-35 i Tyskland, under forlovelse med tysk officer, der er medlem af NSAPD. Bryder forlovelsen p.g.a. Hitlers magtovertagelse og fremfærd. Er den første i Korsbæk til at udtale sig kraftigt mod Nazismen. Efter stormkur fra egen side gift med Kristen Skjern i 1937. Ægteskabet er ulykkeligt p.g.a. deres forskellige baggrund og forventninger. Muntrer sig med bankassistent Poul Christensen.

Kirsten Rolffes som Anna Skjern Andersen.

Skjern (Andersen), Ingeborg. F. ca. 1905. Datter af Oluf og Katrine Larsen. G. ca. 1924 med Holger. Et barn, Ellen, f. ca. 1925. Skilt ca. 1925. Arbejder 1929-30 som ekspeditrice og kontordame i Mads Skjerns Tøjhuset. Gift igen i 1930 med Mads Skjern. Et barn, Erik, f. 1932. Fra 1932 hjemmegående husmor, men hjælper ofte til i Skjerns Magasin. Tvinger i 1939 Arnold Vinter til at gifte sig med Agnete Hansen, fordi han har gjort hende gravid. Er i 1939 midlertidigt bestyrerinde for Skjerns Magasin. Takket være sit venlige sind, sin fine situationsfornemmelse, sin retfærdighedssans og ikke mindst sin beskedenhed, er Ingeborg højt skattet af sin mand, sine børn og sit stedbarn og Korsbæks borgere incl. Mads Skjerns fjender.

Skjern (Andersen), Kristen. F. ca. 1904 på Skjernegnen. Bror til Mads og Anna Skjern. Bankuddannet. Flytter til Korsbæk i 1931 og åbner pengeudlånerbutik i baglokalet til Mads Skjerns Tøjhuset. Træffer ved en koncert Elisabeth Friis og forelsker sig dybt, hvilket delvis gengældes. Har en lang affære med Elisabeth Friis med mange afbrydelser grundet på konkurrencen mellem familierne Skjern og Varnæs, indtil 1937, da han, delvis for at redde Mads Skjern ud af advokat Skjold-Hansens kløer, hovedkulds gifter sig med Iben Skjold-Hansen. Åbner i 1932 sammen med Mads Skjern Omegnsbanken i det forhenværende Damernes Magasin. Æg-

Benedikte Dahl, Nicholaj Harris, Jørgen Buckhøj og Niels Martin Carlsen som Ellen, Erik, Mads og Daniel Skjern.

teskabet med Iben er ulykkeligt, da deres fælles interesser er få og små. Får igen et varmt venskab med Elisabeth Friis. Sluttes sig i 1942 til modstandsbevægelsen, hvor han arbejder nært sammen med dr. Hansen og Elisabeth Friis under dække af en musikalsk trio. Bringes bankkasserer Stein til Sverige efter 29. august 1943. K.S. er som sin bror en dygtig og ihærdig forretningsmand, men i modsætning til sin bror slet ikke hård og skrupelløs. K.S. er desforuden et følsomt, poetisk, musik og litterært menneske, der i følelsspørgsmål har svært ved at analysere sig selv og handle til egen fordel.

Skjern (Andersen), Mads. F. ca. 1899 på Skjernegnen. Bror til Anna og Kristen

Skjern. Uddannet i trikotagebranchen. G. ca. 1924 med unavngiven indremissionskvinde, med hvem han har sønnen Daniel, f. ca. 1925. Enkemand ca. 1925. Handelsreisende i trikotage. Kommer i 1929 til Korsbæk og køber en mindre ejendom, saddelmagerens hus, over for Damernes Magasin i Algade og åbner butikken Tøjhuset. Gift 1930 med Ingeborg, fraskilt mor til Ellen og datter af Oluf og Katrine Larsen, som tog vel imod M.S., da han kom til Korsbæk. Et barn, Erik f. 1932. Køber i 1932 efter indehaverens død Damernes Magasin og grundlægger sammen med sin bror Kristen Omegnsbanken. Tager i 1932 navneforandring fra

Ghita Nørby som Ingeborg Skjern.

Skjern Andersen til Skjern. Tøjhuset skifter i 1933 navn til Skjerns Magasin. Bestiller i 1934 anonymt et billede af Korsbæks konservative borgmester hos kunstmaleren Ernst Nyborg. Bygger i ca. 1934 klædefabrik i Korsbæk. Stævnes i 1937 af advokat Skjold-Hansen for at have foranlediget et dokument stjålet, men stævningen frafaldes. Køber enkefru Munks villa og flytter fra lejligheden over Skjerns Magasin. Køber i 1938 med sine svigerforældres hjælp Baron von Rydtgers aktier i Grås klædefabrikker i København og bliver storaktionær. Bygger stormagasin i tre etager i Korsbæk og åbner filial i Skælskør. Efter 9. april 1940 skriver M.S. kontrakt med talrige landmænd landet over om hørdyrkning. Hjælper i 1941 noget mod sin vilje og på sin svigermoders foran-

ledning kommunisten Lauritz Jensen til at flygte fra besættelsesmagten og skaffer ham arbejde på Grås klædefabrikker. M.S. er en overordentlig dygtig og flittig, men meget hård forretningsmand, der i sine metoder bevæger sig lige på kanten af loven – og til tider overtræder den. M.S. tager ikke direkte afstand fra besættelsesmagten og tilskynder sin steddatter til at gifte sig ind i en værnemagerfamilie. M.S. elsker sin hustru Ingeborg højt og er klar over, hvor meget hun betyder for ham – og for hans renommé.

Skjold-Hansen, Viggo. F. ca. 1890. Cand.jur. ca. 1913. G. ca. 1914 med »Musse«. Et barn, Iben, f. ca. 1914. Flyttet til Korsbæk i ca. 1915. Køber Jørgen Varnæs' aktier i

Birthe Backhausen som »Musse« Skjold Hansen sammen med Holger Juul Hansen som Hans Chr. Varnæs.

Korsbæk Bank i 1933 og flytter sine penge fra Omegnsbanken. Medlem af bestyrelsen for Korsbæk Bank og juridisk rådgiver. Køber Jørgen Varnæs' grund på Fedet i 1935. Stævner i 1937 Mads Skjern for meddelagtighed i tyveri af dokument, men frafalder stævningen, da hans datter Iben forlover og gifter sig med Kristen Skjern. Forlader i 1938 bestyrelsen for Korsbæk Bank og overgiver den juridiske rådgivning til Jørgen Varnæs mod at kunne købe H. C. Varnæs' baghave og der bygge i tre etager. Opfører automobilforretning og garageanlæg der. Vil efter 9. april 1940 gå over til hestehandel, men udlejer i stedet garageanlægget til besættelsesmagten. Garageanlægget saboterer i 1943. S.H. er en charmerende og slagfærdig mand, der dog efterhånden mister sin popularitet i Korsbæk p.g.a. sin vulgaritet og sine ualmindelig hårde og skrupelløse forretningsmetoder.

Skjold-Hansen, fornavn ukendt, øgenavn Musse. F. ca. 1896 af nouveau riche forældre. G. ca. 1914 med Skjold-Hansen. Et barn: se Iben Skjern. Musse er en vulgær men harmløs kvinde, som Korsbæks borgerskab p.g.a. hendes position må omgås, men har svært ved at acceptere.

Stein, fornavn ukendt. F. ca. 1890 af jødiske forældre. G. ca. 1910 med kvinde af jødisk herkomst. Børn: mindst én søn. Steins slægt er indvandret fra Kiev i Rusland engang i sidste halvdel af 1800-tallet. Kasserer i Korsbæk Bank. Ansat i banken fra før 1922. Flygter 29. august 1943 fra Korsbæk Bank til Varnæs og køres af Maud Varnæs i grisehandler Oluf Larsens bil til dennes hus-

Axel Strøbye som Skjold Hansen.

John Hahn-Petersen som Stein.

Elin Reimer som Laura Larsine Sørensen.

Arthur Jensen som Swann.

mandssted, hvor han overnatter. Viderebefordres til Sverige af Kristen Skjern, hvem han overdrager et kostbart arvesmykke, som skal gives til Maud Varnæs som tak for hjælpen.

Swann, Rudolf. F. ca. 1865. D. 1939. Uddannet i manufakturbranchen. Ansat som førstemand i Arnesens Damernes Magasin i en menneskealder. Arver i 1930 en anelig sum penge og indgår kompagniskab med Arnesen. Mister stort set hele sin arv ved Arnesens fallit og død. Tilbyder efter råd fra H. C. Varnæs meget mod sin overbevisning sin ekspertise til Mads Skjern, men afvises, da Damernes Magasin skal laves om til en bank. Ernærer sig fra 1931 til sin død i 1939 som inkassator. Swann har svært ved at følge med tiden, men nyder i virkeligheden sin tilværelse som inkassator, da den giver ham rig lejlighed til at snage i borgerskabets gø-

ren og laden. Efterlader sin sparsomme kapital til fru Violet Vinter, der er hans madkæreste gennem hans sidste år, efter at han af økonomiske årsager har opgivet at spise på Hotel Postgården og Jernbanehotellet.

Sørensen, Laura Larsine. F. ca. 1892. Kokkepige i det varnæske hjem fra ca. 1915 til april 1940, først hos den gamle Varnæs, senere hos H. C. Varnæs. Dekoreret med medalje for 25 års tro tjeneste 8. april 1940 i Holmens kirke. Under indflydelse af denne begivenhed samt Elisabeth Friis tager Laura sit liv op til revision, siger op og forsøger sig som selvstændig kogekone. L. trives dårligt som selvstændig, da standarden i det

korsbækske borgerskabs hjem ikke lever op til hendes egen. Vender i efteråret 1940 tilbage til H. C. Varnæs' tjeneste. L. trives vel i det varnæske hjem, så længe Elisabeth Friis står for husholdningen, men efter 1931, da Elisabeth Friis flytter, og specielt efter 1935, da Agnes siger op, trives L. dårligt med sine medarbejdere. I særdeleshed samarbejdet med frk. Jørgensen, der i 1936 indtil januar 1937 er ansat som husbestyrerinde, er katastrofalt. Nytårsaften 1936 truer L. med at sige op, hvis ikke frk. Jørgensen afskediges, og H. C. og Maud Varnæs vælger klogeligt at beholde Laura. L. er indbegrebet af et godt og trofast tyende – dog med egne meninger. L. opfatter rationeringen som et personligt angreb på sin kogekunst.

Varnæs, Hans Christian. F. ca. 1897. Nevø af fru Fernando Møhge. G. 1922 med Maud Friis, skønt han hellere ville have haft søste-

ren Elisabeth. Børn: Ulrik, f. ca. 1925, Regitze, f. ca. 1927, og Helle, f. 1938. Ledende direktør for Korsbæk Bank. Oplever i perioden 1929-43 en let økonomisk tilbagegang p.g.a. konkurrence fra den i 1932 oprettede Omegnsbanken samt p.g.a. sin bror Jørgens dårlige økonomi. Sælger i 1938 sin baghave til advokat Skjold-Hansen, som opfører garageanlæg. Har i perioden 1933-36 en affære med bankassistent Ulla Jakobsen, som afbryder affæren efter at være blevet gravid og have fået en abort. I kraft af sin retskafenhed og høje position er H.C.V. Korsbæks førende borger. Han rystes over Mads Skjerns business-metoder, specielt da denne driver sin konkurrent Arnesen til selvmord. Han er altid villig til at hjælpe sin uheldige

ministrator for Grås klædefabrikker. Afskediges som administrator ved årsskiftet 1938-39 af Mads Skjern, der er storaktionær i firmaet, men bliver løst tilknyttet som rådgivende jurist og får ved H. C. Varnæs' mellemkomst lov til også at være jurist for Korsbæk Bank.

Varnæs, Maud. F. ca. 1903. Søster til Elisabeth Friis. G. med H. C. Varnæs i 1922. Børn: se under H. C. Varnæs. Viste i sin pure ungdom trods sin middelmådige begavelse talent for at tegne og var dybt betaget af sin tegnelærer, den senere berømte kunstmaler Ernst Nyborg. Træffer igen Ernst Nyborg, da denne i 1934 holder maleriudstilling i Korsbæk, og er lige ved at indlede et forhold

Varnæs, Ulrik. F. ca. 1925 som første barn af H.C. og Maud Varnæs. Forelsket i Ellen Skjern og dybt deprimeret over dennes ægteskab med Mogens Lamborg i 1943. Bliver i 1942 sendt på Steenhus Kostskole som straf for at have stjålet en præservativautomat på Jernbanehotellet og sat den op på gæstetoiellet i det varnæske hjem til bestyrelse og forargelse for de stiftende medlemmer af Danske Kvinders Samfundstjenestes korsbæksafdeling.

Vinter, Arnold. F. ca. 1911. Søn af Violet Vinter. G. 1939 med Agnete Hansen. Børn: en dreng, f. 1939. Uddannet i trikotage i Dammernes Magasin. Flytter til Tøjhuset i 1931 i håb om at forbedre sine fremtidsudsigter. Er

Bent Mejding som Jørgen Varnæs.

Holger Juul Hansen og Malene Schwartz som Maude og Hans Chr. Varnæs.

Jens Arnsen og Benedikte Dahl som Ulrik Varnæs og Ellen Skjern.

Lis Løwert som Violet Vinter.

Esper Hagen som Arnold Vinter.

og letlevende yngre bror og lover sin trofaste kasserer Stein hjælp, da jødeforfølgelsen sætter ind i 1943. Trods sit sidespring elsker han sin hustru og er loyal og forstående over for hende, skønt hun kun er middelmådigt begavet og lider af hyppige besvimelsesanfald.

Varnæs, Helle. F. 1938 som tredje barn af H.C. og Maud Varnæs.

Varnæs, Jørgen. F. ca. 1900. Nevø af fru Fernando Møhge og bror til H. C. Varnæs. Cand. jur. ca. 1924. G. med Minna Varnæs ca. 1926. Konservativ rigsdagskandidat i 1929. Skilt fra Minna ca. 1931 og må opgive sin politiske karriere. Har med afbrydelser en løbende affære med Birgitte Grå, hvem han er dybt betaget af. Opgiver i 1935 sin advokatpraksis og sælger sin grund på Fedet til advokt Skjold-Hansen. Bliver i 1935 ad-

til ham. M. har svært ved at bestyre det varnæske hjem og er meget afhængig af sin søster Elisabeth og sin kokkepige Laura. Må i løbet af trediverne i højere og højere grad erkende sine begrænsninger, men har måske sit livs store øjeblik 29. august 1943, da hun hjælper kasserer Stein med at flygte til Sverige, og opdager, at hun faktisk kan være til gavn og nytte for sine medmennesker. Lider kraftigt af besvimelsesanfald – specielt når verden går hende imod.

Varnæs, Minna. F. ca. 1903 i Århus. G. med Jørgen Varnæs ca. 1924. Skilt 1931 p.g.a. Jørgen Varnæs' utroskab. Forsøger med held at ødelægge Jørgen Varnæs' politiske karriere.

Varnæs, Regitze. F. ca. 1927 som andet barn af H.C. og Maud Varnæs.

Mads Skjerns trofaste medarbejder. Håber i 1939 at blive direktør for Grås klædefabrikker, og skuffes meget da han kun bliver bestyrer for Skjerns Magasin i Skælskør. Flirter med og udnytter damefrisørereven Agnete Hansen fra 1934 til 1939. Befrugter hende på åben gade i 1938. Vil ikke have Agnete med til Skælskør, men tvinges af Ingeborg Skjern til at gifte sig med hende.

Vinter Violet. F. ca. 1890. G. ca. 1910 med unavngiven mand. Et barn, Arnold, f. ca. 1911. Enke ca. 1915. Tante til Ulla Jakobsen. Driver danseskole i Korsbæk. Swanns madkæreste fra 1936 til dennes død i 1939. Arver en mindre kapital efter Swann. Forsøger i 1939 at bestikke Agnete Hansen til at få en abort og opgive Arnold. Madkæreste med lærer Frederik Andersen i 1939, indtil hun smider denne ud, da hun tilgiver Arnold og Agnete, efter de har fået en søn.

Der er i dagspressen desværre fremkommet nogle forblommede oplysninger om indholdet af de resterende episoder af Korsbæksagaen. Jeg har ikke gjort brug heraf, bortset fra oplysningen om H.C. og Mauds sølvbryllup, der jo angiver, at de må være blevet gift i 1922. De vigtigste spørgsmål, vi spændt

venter at få besvaret, mener jeg må være følgende:

Hvordan undgår Mads Skjern at blive anklaget for værnemageri?

Hvor galt vil det gå for advokat Skjold-Hansen?

Hvordan finder Kristen og Elisabeth ud af det med hinanden?

Og i tilknytning til dette spørgsmål, hvad

bliver der af Iben?

Iben er i det hele taget en af seriens interessanteste personer, da hun helt igennem har de rigtige meninger og holdninger, men blot er blevet gift med den forkerte mand og slet ikke skulle have været husmor, men karrierekvinde. Hun er på mange måder forud for sin tid og fortjener en bedre skæbne, end hun foreløbig har fået.

Skjold Hansen arresteres af frihedskæmpere i eps. 21: »Vi vil fred her til lands«

»Matador« som folkekomedie

»Matador« tilhører en veldefineret genre indenfor hovedstrømningen i dansk film, nemlig folkekomedien. Den adskiller sig imidlertid markant fra størstedelen af sine forløbere inden for dansk film ved sin høje kvalitet, mens den samtidigt nyder samme popularitet som den laveste fællesnævner for folkekomedien, halvtredsernes Morten Korch-film. Hvad er det da, den har tilfælles med disse, og hvori består dens kvalitet?

Ganske som Morten Korch-filmene foregår »Matador« i en ikke for fjern fortid og har som vigtigste temaer penge og kærlighed, emner der af gode grunde appellerer til stort set alle. Men derefter kniber det med lighederne. Mens den gængse folkekomedie altid havde (man kan heldigvis udtrykke sig i fortid!) et persongalleri, der klart kunne

kategoriseres i gode og onde, har »Matador« et temmelig realistisk galleri af nuancerede personer. Ikke blot indeholder alle de centrale familier i serien såvel positive som negative elementer, men de enkelte personer har også både gode og dårlige sider.

Det bedste eksempel er naturligvis hovedpersonen Mads Skjern, der er stræbsom, dygtig og religiøs, men til tider også afstummet og kold, ja sågar uærlig. Det Morten Korchs unge par, der fordriver filmen med at gå i ridebukser og bryder ud i sang, hver gang de mødes udendørs, er udskiftet med en sat bankdirektør og en yngre gammeljomfru. De bryder ikke ud i sang, men spiller ofte violin og klaver, når de er indendørs. De morsomme gamlinge af Peter Malberg-typen, som i folkekomedierne hjælper det unge

par, når det kniber, genfindes i »Matador« i Swann og lærer Frederik Andersen – et par originale snyltere, der til og med snager i andre folks affærer.

Der er dog også overfladiske ligheder. Mens de gængse folkekomedier foregår i en ikke for fjern fortid, der absolut ikke kan defineres nærmere, foregår »Matador« også i en ikke for fjern fortid, der er nøje defineret til perioden 1929-47. Tidspunktet for de enkelte episoder er omhyggeligt angivet, og de indeholder meget ofte storpolitiske begivenheder eller kulturelle detaljer, der nøje knytter episoden til det angivne tidspunkt. F.eks. nævnes Hitlers magtovertagelse, Edward VIII's abdikation, den spanske borgerkrig og naturligvis 9. april 1940 og 29. august 1943, der direkte anvendes dramatisk i serien.

Blandt kulturelle detaljer, der giver historisk ægthed kan nævnes kaptajn Jespersens morgengymnastik, Oxford-bevægelsen, Spirella korsetter, matador-spil, køleskab og grammofon i herskabshjemmene i slutningen af trediverne, samt alle følgerne af krigen: biler med generator, cottoncoats syet af lagener, omsyning af plaid, mørklægning, rationering, Ramona og strømpeopmaskning.

En imponerende detalje er den måde, tjenestefolkene tiltales på i det varnæske hjem. Fra seriens begyndelse har vi Laura og Agnes, som i 1935 udskiftes med først Oda og dernæst Elly, men fra 1939 optræder en ny type stuepige, der tager sig friheder og ikke er til at stole på, og som tiltales frk. Hollenberg. Jeg tør naturligvis ikke påstå, at kvaliteten blandt tjenestefolk faldt så dramatisk, men det er korrekt, at deres kår ændredes, og at tiltaleformen ændredes i slutningen af trediverne.

Der er dog også fejl i Lise Nørsgaard og Erik Ballings minutiøst detaljerede tidsbilleder: oberst Hackel ville sikkert vende sig i sin grav eller degradere sig selv, hvis han vidste, at han ved fru Fernando Møhges 100-års fødselsdag optrådte i snorefrikke, mens de øvrige herrer var i kjole og hvidt. Snorefrikken var den militære pendant til smoking, så obersten burde have båret kjole og hvidt eller eventuelt gallauniform – men det var jo også kun en 90-års dag, og den salig oberst havde det jo med at komme uheldigt af sted.

Værre er det, at man ved medaljeoverrækelsen i Holmens kirke 8. april 1940 havde den ny salmebogs numre på tavlerne, skønt den først indførtes i 1953. Men det skyldes efter sigende en emsig eller fremsynet kordegn, der havde gjort kirken klar til optagelse.

I personnavngivningen er »Matador« pudsig nok ikke helt realistisk, men følger traditionen i dansk folkekomedie. Det fine borgerskab har interessante særprægede navne som Varnæs, Møhge, Hackel, Grå og Skjold-Hansen, hvis *sen*-navn antyder, at han er noget af en vulgær opkomling. Almindelige middel- og lavere middelstand-mennesker af by-milieu har korte navne og sjældent *sen*-navne: Vinter, Lund, Boldt, Swann og Stein, hvis navn jo også skal angive hans etniske herkomst. De almindelige danske

sen-navne er forbeholdt arbejderklassen: Lauritz Jensen og Agnete Hansen, eller landbofolk: Oluf Larsen.

Der er dog undtagelser: bankassistent Poul Christensen og dr. Hansen skulle efter reglen have haft korte navne. Hvad der derimod bekræfter navnesystemet er, at forbilledet for H. C. Varnæs, Lise Nørugaards far, hed Harry Alexander Jensen, et navn der i »Matador« udpræget ville have hørt hjemme i arbejderklassen, og at systemet så at sige illustreres i Mads Skjern Andersen, der efter sin succes dropper navnet Andersen og dermed viser sin sociale fremgang.

Når det traditionelle navnesystem er beibeholdt, skyldes det formodentlig, at folks erindring om trediverne delvis bygger på periodens film, så navnene forekommer helt realistiske for publikum.

Med sin grundstemning af folkekomedie, sin nuancerede personkarakteristik og sin minutøse realisme i milieuskildringen på-minder »Matador« om to af dansk films virkelig gode folkekomedier, nemlig »Sommerglæder« (1940, Svend Methling) og »Den kære familie« (1962, Erik Balling), der for det første udmærker sig ved at være lavet efter gode litterære forlæg (Herman Bang og Gustav Esmann), og for det andet og nok vigtigere, ved at sætte milieubeskrivelsen i centrum frem for den dramatiske intrige.

»Den kære familie«, der må have været et godt erfaringsgrundlag for Balling under indspilningen af »Matador«, har ydermere forankret milieubeskrivelsen til et bestemt tidspunkt, nemlig århundredeskiftet. Men her er »Matador« gået et skridt videre og har udforsket tidspunktet med en ca. 20-årig periode.

Serien kommer her meget tæt på den engelske serie »Upstairs – Downstairs«, som meget vel kan tænkes at have været en inspirationskilde for Lise Nørgaard. Som titlen, og specielt den danske titel, angiver, spiller forholdet mellem herskab og tjenestefolk hovedrollen i »Upstairs – Downstairs«. Dette tema findes også i »Matador«, måske mest tydeligt i »Matador 16«, »Lau-

ras store dag«, hvor Laura, Agnes og Aksels dag i København klart sidestilles med Maud Varnæs'. Men det sociale tema forbliver et bi-tema, idet hovedtemaet i »Matador« er den ganske nations udvikling i perioden 1929-47 eksemplificeret ved Korsbæks udvikling.

»Matador« går således langt videre end »Upstairs – Downstairs« og har i hvert fald fire familier – Varnæs, Skjern, Jensen og Skjold-Hansen – i focus, mens den engelske serie kun har familien Bellamy.

Det forekommer mig, at man finder en langt bedre parallel til »Matador« i Noel Cowards produktion. Noel Cowards skuespil »Cavalcade«, filmatiseret i 1933, er en herskab og tjenestefolk-historie, der går fra 1899 over Boerkrigen, Titanics forlis, den første verdenskrig og de svingende tyvere til nytårsaften 1929, da herskabet sidder tilbage alene og uforstående betragter en ny tid. Sammen med filmene »This Happy Breed« (1944), der beskriver en mellemklassefamilies tilværelse i trediverne, og »In Which We Serve« (1942), der omhandler en destroyers besætning fra kaptajnen til de menige gaster samt deres respektive familier, fortæller »Cavalcade« historien om familien England fra 1900 til 1943 set fra befolkningens synspunkt.

Denne trilogi er således en klar parallel til »Matador«, men det er ikke kun grundideen, Lise Nørgaard har tilfælles med Noel Coward, det er i slående grad også stilen. Som i denne Noel Coward-trilogi, er grundstemningen i »Matador« jævnt hyggelig folkekomedie, der i de dramatiske og emotionelt ladede situationer udvikler sig til ægte drama af høj kvalitet. Som eksempel fra Noel Coward-trilogien kan nævnes afskeds-scenen i Alexandria i »In Which We Serve«, hvor kaptajnen siger farvel til de overlevende fra destroyeren og giver dem hånden én ad gangen. Scenen er naturligvis kraftigt emotionelt ladet men undgår helt at virke sentimental, fordi den spilles meget diskret, og fordi barrieren mellem kaptajnen og besætningen aldrig brydes.

Det er med scener af denne beskaffenhed, at »Matador« gang på gang – faktisk i hver eneste episode – ugeneret bevæger sig fra hyggelig folkekomedie til ægte drama og fuldstændigt bjergtager publikum – eller i hvert fald mig – med sin ægthed. Lad mig nævne et par eksempler fra »Matador«. Det mest typiske er nok forholdet mellem Kristen og Elisabeth fra deres første møde ved koncerten og fremefter, vel bedst eksemplificeret ved deres skænderi, da Elisabeth vil have Kristen til at flytte til Kolding, og han vil forblive i Korsbæk af loyalitet mod Mads Skjern. Kristen er nok den allermest vellykkede person i serien dels p.g.a. Lise Nørugaards personkarakteristik og dels p.g.a. Jesper Langbergs strålende indlevelse i rollen.

Det kunstneriske højdepunkt i serien har for mig foreløbigt været mødet mellem Kristen og Iben, da Kristen har været til middag på Postgården med Elisabeth, og Iben har været ude at more sig (»Matador«-13). Iben kommer hjem og overrasker Kristen i at stå og dirigere, mens gramofonen spiller klassisk for fuld udblæsning. Hun smiler et »Åh, den store dreng«-smil og falder ham om halsen. Med en kort og tilmed stum scene som denne forstår man, hvilke ægte følelser, der trods de økonomiske aspekter ligger til grund for Kristen og Ibens ulykkelige ægteskab. Det kunne ganske simpelt ikke fortælles mere filmisk, diskret, overbevisende og ægte.

Et andet godt eksempel på disse »Matador«-s stort tænkte og strålende udførte pasager er Steins flugt (»Matador«-18). Den midaldrende bankkassersers forlegenhed over at skulle være til besvær for direktørens frue – hans nostalgiske erindring om ikke at have været i direktørens køkken siden direktørens bryllup i 1922 – Mauds gradvise forståelse af situationens alvor og sit eget ansvar – Steins forlegenhed over, at det er den konkurrerende bankdirektør, der videbefordrer ham til Sverige – også her er en potentielt yderst melodramatisk situation bevidst nedspillet, mens tilfældige realisti-

Stein hjælpes på flugt af Kristen Skjern (John Hahn-Petersen og Jesper Langberg).

En scene fra »Lauras store dag«.

ske hverdagsdetaljer træder i forgrunden og forlener passagen med en ægthed og emotionel styrke, den næppe kunne have fået på anden vis.

Et tredje eksempel af høj karat er scenen i venteværelset, efter at Aksel er fisket op af branddammen («Matador»-15). Det skal her bemærkes, at branddammen allerede er blevet nævnt i «Matador»-9, da Agnes og Lauritz flytter ind i Katrines hus, så publikum er i hvert fald i underbevidstheden forberedt på Aksels ulykke. Men så skal det også indrømmes, at sammenfaldet mellem oberst Hackels død og Aksels genopstandelse ifølge Aristoteles nok snarere må henregnes til det mulige end det sandsynlige.

Dog opvejes ethvert mishag af ægtheden i samtalen mellem Lauritz og Agnes, efter at Aksel er blevet genoplivet. Lauritz kommer med en tyndbenet forklaring om, at han glemte det og skulle hente to venner på stationen. Agnes har gråd i øjnene og svarer uartikuleret: »To kammerater – hvad er det for nogle mennesker!« Der er ikke noget med stort skænderi eller bebrejdelser, det er situationen alt for alvorlig til, blot en spontan replik, der viser, at Aksels tur i branddammen er symptomatisk for forholdet mellem forældrene, der jo netop halter mere og mere p.g.a. Lauritz' politiske engagement og Agnes' kamp for kærnefamiliens overlevelse og sociale fremgang.

Skønt visse scener og passager, som de ovenfor nævnte, nok står klarere i erindringen, er det bemærkelsesværdigt, hvor egal serien er. Nogle vil måske hævde, at de episoder, der er skrevet af Lise Nørgaard, seriens egentlige ophavsdamme, er de bedste, men for mig at se er der faktisk hverken forskel i stil eller kvalitet mellem de forskellige episoder. Blandt de tre ovennævnte scener er således to skrevet af Lise Nørgaard, mens »Matador»-15 er skrevet af Karen Smith. Man må konkludere, at samarbejdet mellem Lise Nørgaard, den øvrige forfatterstab samt Erik Balling har været ualmindelig vellykket.

Erik Balling instruerer Jørgen Buckhøj og Lily Broberg.

Man imponeres også over planlægningen, som må have nydt godt af, at Lise Nørgaard oprindeligt havde tænkt »Matador« som en roman. Umiddelbart synes de 18 første episoder at have været planlagt i alle detaljer fra begyndelsen. Personerne udvikler sig fuldstændig naturligt, og man har aldrig indtryk af, at nye ideer eller drejninger af plottet hæftes på. At branddammen allerede nævnes i »Matador»-9 for først at blive brugt i »Matador»-15, er allerede nævnt. Yderligere eksempler er, at Stein, der træder i forgrunden i »Matador»-18, har medvirket som en perifer biperson lige fra »Matador»-1, og at tegnelæreren, Maud i sin ungdom var forelsket i, nævnes i »Matador»-4, men først gør sin aktive entre i »Matador»-8.

Jeg har kun hæftet mig ved én detalje, der tyder på mangelfuld planlægning. Familien Skjold-Hansen optræder første gang i »Matador»-7, og i »Matador»-11 oplyser Skjold-Hansen, at han har boet i Korsbæk i ca. 20 år. I betragtning af hvor fremfusende og foretagsom en herre Skjold-Hansen er, kan man dårligt forestille sig, at hans vej ikke har krydset Varnæs' og Mads Skjerns i perioden 1929-33.

Man tør formode, at Lise Nørgaard pludselig er kommet i tanke om en ækel sagfører i hendes barndoms Roskilde, eller måske snarere, at hun har indset, at serien, når den skulle udvides til det format, den har i dag, behøvede en negativ modpol til familien Varnæs, hvorimellem de to familier i udvikling, Skjern og Jensen, kunne udfolde deres aktiviteter. Og såvel strukturelt som dramatisk har familien Skjold-Hansen da også været et plus for serien.

Som instruktør og forfatterstab yder også skuespillerne top præstationer. Skuespillerne synes at være omhyggeligt håndplukkede til de forskellige roller, men ud fra højst forskellige principper. Til den centrale rolle som Mads Skjern, med hvem serien så at sige står eller falder, er valgt Jørgen Buckhøj – en skuespiller uden image. Man har næppe nogen forudfattet mening om, hvor-

dan en person fremstillet af Jørgen Buckhøj skal være, og derfor kan han for publikum helt frit blive identisk med Mads Skjern.

Andre forekommer at være valgt direkte »against type« såsom Ghita Nørby og Malene Schwartz, der normalt fremstiller langt mere sofistikerede typer end Ingeborg og Maud, og – vel mest genialt – hyggeonklen blandt danske skuespillere, Helge Kjærulff-Schmidt, der som lærer Frederik Andersen er en veritabel onkel Vitalius med omvendt fortegn.

Anvendelsen af Arthur Jensen som Swann er faktisk noget af et vestestykke: hvem skulle have troet, at han, der for publikum var identisk med vicevært Meyer, kunne accepteres som Swann? Andre igen er »type casted«, som Jesper Langberg og Helle Virkner i rollerne som Kristen Skjern og Elisabeth Friis, og måske mest typisk Buster Larsen, der i høj grad er på hjemmebane med sin grisehandler Oluf Larsen.

Med rødder dybt plantede i den danske folkekomedie, med sit yderst vedrejede og gennemarbejdede plot, sin minutiøse historiske korrekthed og sine glimrende skuespilpræstationer har »Matador« fået et godt tag i sit publikum. Men hvad siger den om dette publikums fortid, altså om Danmark i perioden 1929-47? Hvilke holdninger giver serien udtryk for?

En del politiske partier nævnes direkte ved navn, og det forekommer mig, at de fleste af tidens politiske partier har deres talsmænd, så en partipolitisk rubricering er nærliggende. Det danske naziparti, DNSAP, har sin talsmand i Ingeborgs bortløbne mand Holger. Han behandles af alle i serien som et uskudt, men vel snarere p.g.a. hans forhold til Ingeborg end p.g.a. hans politik. Han fremtræder som en stakkel, en social taber, og det eneste antastelige han gør, er samtidigt at tage mod bestikelse fra både Mads Skjern og Oluf Larsen. Andre tager på forskellig vis kraftigt afstand fra nazismen, deriblandt Iben, dr. Hansen, Herbert Schmidt, Oluf og Katrine Larsen, H.C. og Maud Varnæs, Elizabeth Friis og Kristen Skjern, mens Skjold-Hansen og til en vis grad Mads Skjern tangerer værnemageriet. Nazismen er i »Matador« nærmest beskrevet som en sygdom af social karakter.

Det Konservative Folkeparti har to erklærede talsmænd: Jørgen Varnæs, der forsøger sig som rigsdagskandidat, og Gustav Friis, der er medlem af det uniformerede K.U. Begge latterliggøres, eller ses i negativt lys. Desuden tør man formode, at H. C. Varnæs og Maud, der beskrives som meget tiltalende men ikke ovenud smarte mennesker, samt oberst Hackel, en af seriens komiske sidekicks, er af konservativ observans. De konservative beskrives alt i alt som en gruppe, der må gøre op med sig selv og indstille sig på en ny tid.

Kommunisterne har to eller måske snarere halvanden talsmand. Lauritz Jensen, der er blandt de positive elementer i Korsbæk, er brandende kommunist, men ingenlunde ufejlbart. Som historisk korrekt forbliver han i lighed med mange kommunister Moskva-tro efter indgåelsen af ikke-an grebspagten mellem Hitler og Stalin. Des-

uden er han i forholdet til Agnes til tider ufølsom og umoden. Den anden kommunist, Herbert Schmidt, er efter sin deltagelse i den spanske borgerkrig ikke længere repræsentativ for sit parti, men har en mere resigneret holdning til det politiske. Partiets skyggeside, stalinismen, spiller en yderst fremtrædende rolle i »Matador«s beskrivelse af kommunismen.

Socialdemokratiet optræder også for en kort bemærkning, da Korsbæk i 1939 får ny borgmester. Borgmesteren og hans kumpaner beskrives som snu og meget flor-omvundne, og noget ufine i deres metoder, da de får Korsbæks borgerskab til at betale for deres folkepark. Seriens holdning til socialdemokratiet lever i hvert fald ikke op til sloganet »Stauning eller kaos« – »eller« skulle i så fald opfattes inklusivt.

Det radikale Venstre har ingen erklærede talsmænd i Korsbæk, men dr. Hansen og Elisabeth Friis kunne med deres moderne, liberale holdninger tænkes at være radikale; dog er det næppe et typisk radikalt træk at være så aktive inden for modstandsbevægelsen. Og så er der kun lærer Frederik Andersen og Swann tilbage af potentielle radikale i Korsbæk!

Venstre har heller ingen erklærede medlemmer, men det kan næppe betvivles, at Oluf og Katrine Larsen, de to helt ufejlbarlige mennesker i serien, må være venstrefolk. En sådan politisk inddeling af »Matador«s persongalleri er naturligvis morsom, men bør ikke tages for bogstaveligt. Jeg vil således ikke hævde, at serien er ment som en hyldelse til Venstre og et angreb på alle andre partier i al almindelighed og Det radikale Venstre i særdeleshed. Men det er uomtvisteligt, at såvel de gode livskvaliteter som almindelig hæderlighed og retskaffenhed har sine stærkeste eksponenter i agrarsamfundet: alle negative impulser kommer fra bysamfundet – eller fra Jylland (det står helt klart for enhver sjællænder, at »Matador« foregår på Sjælland!).

Til seriens forsvar over for Morten Korch-filmene skal det dog bemærkes, at »Matador«s landborepræsentanter ikke står for landsbyidyl, men derimod allerede er halvvejs urbaniserede, idet Oluf Larsens økonomi vist fortrinsvis er baseret på handel. »Matador« siger således lidet nyt eller kontroversielt om den periode, den beskriver, men derimod blot, hvad publikum mener, de kan huske og nikke genkendende til – og den siger det knagende professionelt, velhusket og kunstnerisk og uden at forskønne fortiden mere end højst nødvendigt.

Når serien ikke siger mere eller andet, end den gør, men har en jævnt konservativ grundholdning, er det ikke udtryk for en politisk holdning, men ganske simpelt et træk ved genrens æstetik. Folkekomediens nostalgiske tilbageskuen kan dårligt forenes med en kontroversiel eller revolutionær holdning. Nostalgi – og i det hele taget enhver æstetik, der er emotionel, er per definition bevarende. Jvf. den tyske digter Herbert Schmidts forsøg på at skabe en venstreorienteret æstetik, hvor han med »verfremdungs«-effekten forsøgte at eliminere det emotionelle respons.

Filmene

Vandringsmanden

Instruktør: ANDREJ TARKOVSKIJ

Et af de første billeder i »Vandringsmanden« forestiller et glas på et bord. Pludselig begynder glasset uforklarligt at klirre mod bordpladen. Kort efter høres lyden af et tog. Tilskueren må naturligvis heraf slutte, at togets vibrationer har fået glasset til at bevæge sig, men scenen er den første af flere i Tarkovskijs film, der i sin kerne udtrykker den tvivl han nærer overfor logiske slutninger, og som spillefilmen i kraft af sin narrative opbygning er en udpræget eksponent for. »Vandringsmanden« handler om forholdet imellem rationel og irrationel erkendelse.

Stalkeren er en mand, der har gjort det til sin livsgerning at føre folk ind i et forbudt område, som kaldes Zonen. Hvorfor Zonen er afspærret ligger hen i det uvisse, men det antydes, at et meteornedslag har fremkaldt en række mystiske begivenheder, som magthaverne i det ikke nærmere specificerede land mener bør forties: soldaterne man sendte ind i Zonen døde, uden at man ved hvordan, og nogle af de nysgerrige, der trængte ind i Zonen, forsvandt på uforklarlig vis. Fortielsen har selvfølgelig fået folk til at gætte på hvad der egentlig foregår og der er opstået en myte om at der i Zonen findes et Værelse, hvor ens ønsker opfyldes. Det er imidlertid ikke enhver forundt at komme ind i Zonen. For at komme igennem myndighedernes afspærringer og undgå det komplicerede system af fælder, som Zonen udgør, er

man nødt til at engagere en stalker.

Den ydre handling i »Vandringsmanden« er ukompliceret. Efter at have været i fængsel har Stalkeren påtaget sig at føre en forfatter og en videnskabsmand ind til Værelset. Undervejs udsættes de for mange måske selvskabte prøvelser, men når omsider frem til målet. Da det kommer til stykket vover de dog ikke at formulere deres ønsker. Hvem er moden til at se sine allerdybeste ønsker i øjnene?

Der er et stort mål allegori i Tarkovskijs film. Naturligvis er det ikke tilfældigt, at netop en forfatter og en videnskabsmand følger med Stalkeren ind i Zonen. De tre personer repræsenterer forskellige livsholdninger, forskellige grader af tro på rationel erkendelse.

Den let alkoholiserede forfatter er den typiske kynisk-romantiske intellektuelle, der elsker at hade at skrive. Han længes efter et antirationalistisk element i samfundet og bebrejder verden, at den styres efter benhårde love. »I middelalderen«, siger han »havde hvert hus sin nisse! Hvordan kan man være kunstner i et samfund hvor der ingen Bermudatrekant findes, men kun trekanten A, B, C.? Forfatteren har Tarkovskijs sympati, fordi han erkender at mennesket fundamentalt er et yderst sammensat væsen; bl.a. nævner han, at hans fornuft ville ønske at alle mennesker var vegetarer. Dette ville imidlertid ikke afholde hans underbevidsthed fra at kræve en saftig bøf.